

Vergaderjaar 2023–2024

27 406

Nota «De kenniseconomie in zicht»

Nr. 230

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 april 2024

In het verleden is een grote achterstand ontstaan in investeringen in, en modernisering van, (bestaande) toegepaste onderzoeksfaciliteiten. De voormalig Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat heeft u hierover in de brief van 2017 geïnformeerd.¹ De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft uw Kamer op 17 juni 2022 per brief geïnformeerd dat € 500 miljoen beschikbaar is gemaakt om, onder mijn verantwoordelijkheid een inhaalslag te maken.² Deze € 500 miljoen zal in tranches tot het jaar 2031 periodiek toegekend worden aan de hand van investeringsvoorstellen door de toegepaste onderzoeksorganisaties (TO2) en de Rijkskennisinstellingen (RKI's).

In 2023 heb ik voor de eerste periodieke toekenning de budgetten toegewezen aan de meest urgente TO2- en RKI-investeringsprioriteiten. Dit heb ik gedaan aan de hand van de adviezen van een onafhankelijke adviescommissie onder leiding van Margrethe Jonkman, die de investeringsvoorstellen van TO2 en RKI's heeft beoordeeld en die, met het oog op de samenhang van investeringen, nagedacht heeft over een strategische agenda.³ Ik ben blij met het goede werk van de commissie en wil uw Kamer daar met deze brief graag over informeren.

Investeringsvoorstellen

In het voorjaar van 2023 heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), in mijn opdracht, een uitvraag gedaan bij alle TO2 en RKI's naar investeringsvoorstellen, ter beoordeling door de commissie Jonkman en als basis voor zowel een financieringsadvies voor 2023 als voor een langere termijn strategische agenda.

¹ Strategische Agenda Onderzoeksfaciliteiten TO2-instellingen: Kamerstuk 27 406, nr. 225

² Beleidsbrief hoger onderwijs en wetenschap: Kamerstuk 31 288, nr. 964

³ <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/faciliteiten-toegepast-onderzoek>

In reactie op deze uitvraag zijn er in totaal 71 voorstellen ingediend voor een totaalbudget van ongeveer € 1 miljard. Hiermee is het totaalbudget voor toegepaste onderzoeksfaciliteiten tot 2031 direct twee maal overvraagd.

Advies van de commissie Jonkman

Het advies van de commissie is tot stand gekomen op basis van de aangeleverde voorstellen en presentaties van de indienende instituten, de appreciaties van RVO en belanghebbende ministeries.

Belang van de voorstellen

De Adviescommissie constateert op basis van de ingediende voorstellen dat er veel achterstallig onderhoud is bij bestaande faciliteiten, maar dat er ook veel nieuwe ontwikkelingen en onderzoeksthema's zijn die nieuwe faciliteiten rechtvaardigen. Bij haar beoordeling observeert de commissie dat de voorgestelde investeringen overwegend van goede kwaliteit zijn, alsook dat deze noodzakelijk zijn voor het op peil houden van de basis kennisinfrastructuur en het vermogen van instellingen hun wettelijke taken uit te voeren.

Met andere woorden: De voorgestelde investeringen zijn veelal noodzakelijk en urgent. Zonder deze investeringen kunnen (op de langere termijn) de nationale belangen in het geding komen.

Financieringsvoorstel

Op basis van de kwaliteit van de voorstellen, de noodzaak en de urgentie daarvan adviseert de commissie om voor 14 van de voorstellen direct budget te reserveren. Dit gaat om een totaalbudget van ongeveer € 185 miljoen, min of meer gelijk verdeeld tussen TO2 en RKI's (zie bijlage).⁴ Gelet op de te verwachten synergievoordelen adviseert de commissie verder om op een tweetal thema's de TO2 en RKI's in 2024 een gezamenlijk voorstel uit te laten uitwerken. Dit betreft de onderwerpen Digitalisering en Duurzaamheid (monitoring van broeikasgasemissies, luchtkwaliteit en klimaat). Met deze gezamenlijke voorstellen zal een verdere € 103 miljoen bestemd zijn.

Verdere aandachtspunten

Vernieuwing: De commissie maakt zich zorgen over de continuïteit van financiële middelen om faciliteiten up-to-date te houden met betrekking tot ontwikkelingen in de wetenschap en de maatschappij. De beschikbaarheid van de huidige middelen is beperkt tot 2031 en er is nadrukkelijke noodzaak voor structurele middelen om ook toekomstige onderzoeks- en beleidsthema's te kunnen blijven onderzoeken met behulp van adequate faciliteiten.

Onderhoud: De commissie heeft geconstateerd dat de onderzoeksinstituten geen mogelijkheden hebben om continu investeringen te doen voor onderhoud of upgrade van faciliteiten uit hun eigen begroting en pleit daarom de begrotingssystematiek van deze instellingen te heroverwegen. De commissie ziet een oplossingsrichting in een nauwere strategische betrokkenheid («mentaal eigenaarschap») van de verantwoordelijke departementen met de kennisinstellingen waarvoor zij verantwoordelijk zijn.

⁴ TO2 met een positief investeringsadvies: Deltares, MARIN, NLR, TNO en Wageningen Research (totaal ongeveer € 100 miljoen). RKI's met een positief investeringsadvies: Naturalis, NFI, RCE en RIVM (totaal ongeveer € 80 miljoen)

Financiële omvang: Voor twee voorstellen die door de betreffende TO2 zelf vanwege hun grote financiële omvang (€ 200 miljoen à € 400 miljoen) buiten de aanvraag zijn gehouden, wordt bijzondere aandacht gevraagd.⁵ De commissie pleit voor aanvullende financiering voor deze (categorie van) voorstellen.

Tenslotte roept de commissie het veld op om nog meer aandacht te besteden aan de strategische en integrale positionering van de huidige investeringsvoorstellen. De uitwerking van de thema's Digitalisering en Duurzaamheid zijn hier een voorbeeld voor. Het is belangrijk om hierbij rekening te houden met synergie met nationale (cf. Nationale Roadmap Grootchalige Wetenschappelijke Infrastructuur)⁶ en internationale ontwikkelingen, zoals het op te stellen proces rond Technology Infrastructures (voor technologie onderzoek), de Europese Data Spaces en Digital Innovation Hubs (ingeval van digitalisering) en relevante ESFRI landmarks en projecten.

Reactie

Ik heb besloten het investeringsadvies van de commissie Jonkman voor de eerste ronde integraal over te nemen. Ik heb de commissie Jonkman gevraagd om, zodra zij de nader uit te werken voorstellen over Digitalisering en Duurzaamheid ontvangt, mij hierop ook te adviseren. Mijn streven is dat deze voorstellen, bij voldoende kwaliteit, dit jaar kunnen worden toegekend.

Samen met de budgetten voor de 14 reeds positief beoordeelde voorstellen is hiermee nu een bedrag van ongeveer € 290 miljoen bestemd en is het beschikbare budget tot 2031 (€ 500 miljoen) voor meer dan de helft uitgeput. Voor het bestemmen van de resterende middelen volgt een tweede ronde in 2025 om voldoende ruimte te maken voor de door de commissie gevraagde strategische agendavorming.

Gelet op de door de commissie geconstateerde inhaalslag die noodzakelijk is om de kwaliteit van onze kennisinfrastructuur van de TO2 en RKI te kunnen behouden, onderschrijf ik dat hiervoor aanvullende financiering noodzakelijk is. Dit geldt tevens voor de genoemde (categorie van) voorstellen van bijzonder grote financiële omvang. Ik zal in samenspraak met mijn collega's van de betrokken departementen en de TO2 en RKI's, nadenken over een voorstel voor de toekomstige financiering van investeringen in onderhoud en upgrade van de toegepaste onderzoeksfaciliteiten. Dit sluit ook aan bij het streven om 3% van het bbp aan R&D te besteden ter ondersteuning van bijvoorbeeld het langdurig verdienvermogen en strategische autonomie. Hierdoor hoop ik dat, nadat de huidige inhaalslag is gerealiseerd, onze excellente positie ook in de toekomst behouden kan blijven.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
M.A.M. Adriaansens

⁵ Dit betreft voorstellen voor de High Containment Unit van Wageningen Research en voor de vervanging van het Van Leeuwenhoek Laboratorium (CleanRoom) van TNO.

⁶ <https://www.nwo.nl/onderzoeksprogrammas/nationale-roadmap-grootchalige-wetenschappelijke-infrastructuur>